

Franckesche Stiftungen zu Halle

Theses Philosophicae De Credulitate Atheorum

Grosch, Georg

Lipsiae, [1723?]

VD18 13485679

Abschnitt

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:hbz:33-1-202850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:33-1-202850)

I.

Inter praeiudicia, quibus nuntium mittere debet sapientiae studiosus, non postremum est, quò reliquis mortalibus acutiores sibi videntur, qui coelum impia exspuitione commaculant, hoc est, diuini Numinis existentiam vel negare vel in dubium vocare sustinent.

II.

Cum perinde sit, vel nullum credere Deum, vel talem comminisci, qualis esse omnino nequit, quod posterius cum antiquis Stoicis Spinozistae faciunt, Deum cum natura confundentes, atque per omnes res diffusum & dilaceratum fingentes: non difficile est iudicatu, atheos & ita dictos deistas pari passu ambulare, hosque non nisi ad inuidiam & magistratus animaduersionem declinandam mitiori deismi vocabulo commentorum suorum impietatem horrendam contegere. *

III.

Tantum abest, vt existimari debeat, atheos singulari quadam iudicii vi pollere, vt potius vel maxime stultitia, credulitate & superstitione laborare deprehendantur: quippe qui reuera non argumentis, sed nimirum vita scelerata, cupiditateque, a metu Numinis, voluptatum turbatore, se liberandi in atheismum auferuntur.

* Vid. viri doctrina & humanitate excellentissimi, *Richardi Bentleii*, apud Cantabrigien-
ses Theologiae Doctoris & Professoris Regii stultitia atheismi p. §. 13. 54.

runtur. Hi enim natales esse solent istius calamitatis, vt homo, vitiorum impetu quasi extra se raptus*, & ad meliorem frugem, redire nolens, ad auferendos tantisper e conscientia cruciatus dubitare incipiat, vtrum sit Deus, nec ne? vtrum anima immortalitate gaudeat, nec ne? vtrum bonum & malum, iustum & iniustum, honestum & turpe vero discrimine sit seiunctum nec ne? *Vtrum* hoc consequi, solet *neutrum*, seu amentissimus scepticismus, & quod cum hoc connectitur *nihilum*; vt tandem miserrimus iste homo sibi & aliis persuadere annitatur, nullum esse Deum, nullam animae immortalitatem, nullum bonum vel malum natura, sed hominum saltem instituto.**

IV.

Athei stulti sunt, cum primo spem beatae immortalitatis cum laetitia & tripudio abiiciant, asserenda animae mortalitate; tum vero eas veritates repudiant, quibus in pectus admissis nullum damnum metuendum, neglectis vero & explosis discrimen aduendum est longe maximum: cuius formido etiam atheorum conclamatae impietatis pectora non potest non interdum perfodere.

V.

Athei creduli sunt, quia credunt, quae nullo modo credibilia haberi possunt, nimirum: mundum aut ab aeterno extitisse, aut casu esse ortum; nihil dari praeter materiam; eamque cogitare, habere conscientiam sui, syllogismos facere; stomachum esse coquum rationis, quippe quae constet ex particulis, post concoctionem cibi e stomacho in cerebrum ascendentibus; porro sidera sua sponte ordine tam constanti, tamque admirando circumferri, nihilque opus esse causa quadam, a qua haecce & alia naturae miracula profecta dici debeant.

VI.

* ἀποθηνωθέντες ἐξέστησαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, Polyb. lib. I. p. m. 33.

** Conf. viri summe venerabilis D. ERNESTI SAL. CYPRIANI praefatio hilariis euangelicis praemissa, in cuius capite primo religionem naturalem aduersus atheos, credulitatis euidentissime conuictos, defensam legisse, non poenitebit eos, qui nescio quod atheorum acumen mirantur. Maxime hic conferatur, §. III. p. II.

VI.

Cum aeternitas non nisi de ente simplicissimo possit praedicari; sequitur, quod de mundo eadem dici non possit.*

VII.

Difficilis probatu esse videtur sententia, contententium,** aeternitatem mundi ita concedi posse, ut tamen nullum inde athei causae suae praesidium accersere queant. Licet enim decretum de mundo condendo aeternum fuerit, non tamen inde potest effici, ipsum quoque mundum aeternum esse potuisse; quia aeternitas, duratio actu infinita, cum natura entis a Deo producti, adeoque existentiae suae terminum agnoscentis, omnino pugnat.

IIIX.

Qui mundum casu ortum ac confectum dicunt athei, leuissimae credulitatis se reos faciunt, cum vulgatissimus atque omnium saniorum consensu approbatus philosophorum canon: ex nihilo nihil fit, contrarium tam euidenter euincat, ut helleboro opus habere videatur, qui hac in re verum a falso dignoscere nequeat.

IX.

Omnia atheorum systemata, a quibus Opifex huius vniuersi ter Optimus Maximus excluditur, tenebris & contradictionibus adeo referta sunt, ut longe facilius sit, profundissima quaevis religionis christianae mysteria credere, quam illorum veritatem perspicere.

X.

Absurdum est, ad soluenda, remoto rerum omnium opifice, naturae phaenomena ad occultas qualitates, velut ad sacram aliquam anchoram, confugere; quia, qualescunque demum illae sint, longe tamen depressiores esse oportet, quam ut ad sublimitatem

* Vid. Bentr. l. c. p. 289. seqq. coll. praef. hilar. euang. c. I. §. VIII. p. 19.

** Conf. Parkeri disputationes de Deo disp. IV. p. 451. Bael. in diction. hist. crit. p. 2901.

tatem effectuum, quos naturaliter produci videmus, possint assurgere. Si enim qualitates illas occultas effectuum naturae causas adaequatas dixeris, simul credere te oportebit, naturam esse omnipotentem, gaudereque ratione, quod non credulitatis solum, sed & superstitionis plenissimum est. Nam id, in quo nihil est temerarium, nihil fortuitum, omnia vero consentientia inter se, & quadam venustate atque ordine admirando commendabilia; profecto debet a ratione proficisci, idque in rebus, quae ne exquisitissima quidem rationis solertia effici possunt, a ratione infinitis viribus instructa.

XI.

Licet athei auide arripere soleant mechanicorum philosophorum placita; reuera tamen nihil praesidii in iis inueniunt, cum primo, qui ex mechanismo naturae phaenomena resoluunt, fateri tamen debeant, esse aliquem, a quo istae naturae leges proficiscantur, tum vero semper superfutura sint aliqua, quae ad mechanismum minime possunt reduci: vnde magno conatu magnas nugas agunt, qui mechanismum vel bona fide, vel, vt atheorum commentis patrocinentur, ad quaeuis macrocosmi & microcosmi phaenomena explicanda sufficere contendunt.*

XII.

Si cogitationes animae humanae a materiae particulis proficiscuntur, sequitur, pro varietate & numero particularum crassiorum vel subtiliorum, pauciorum vel plurium diversas quoque esse debere cogitationes, quia, qualis causa, talis effectus. Atque ex hac ratione porro eueniet, vt cogitationes hominum de iisdem veritatibus nunquam inter se consentiant: adeoque atheus nullam rationem reddere poterit, cur vna sit in omnibus hominibus arithmetica, geometria, vnum omnium iudicium, peius esse, matrem occidere, quam canem aut muscam, idque in temperamentis diuersissimis: nullam quoque poterit rationem adferre, cur stomachus, a quo rationem coqui credit, non mittat inter-

* Vid. Rati Wisdom of God p. 47. 48.

interdum plures particulas, quam opus est ad cogitandum: bis duo sunt quatuor. Nam si plures mitteret, cogitaremus, bis duo esse undecim.

XIII.

Ex operationibus animae omnino cognoscimus, eam esse immaterialem, adeoque immortalem; stultosque esse & credulos, qui sibi persuadent, dari λόγον ἔνυλον, seu rationem, qua homo gaudet, ex materiae particulis constare, cum omnis materia, in se spectata, vita & motu careat, anima vero actionibus vitalibus, iisque longe nobilissimis & non raro stupendis praestantiam suam a materiae ignobilitate vindicet. *

XIV.

Solus homo sentit praeteritum atque futurum, solus videt principia, causas & consequentia rerum, solus similia similibus comparat, rebusque praesentibus adiungit atque annectit futuras, quod *Grotio*** dicitur circa similia similiter agere; solus ideas, numero tantum non infinitas varie componendo, diuidendo atque inter se comparando in abditos veritatum omnium recessus penetrare potest: bruta vero, licet in quibusdam actibus miranda saepe solertia vti deprehendantur, tamen, vt *Grotius* loquitur, circa actus alios, istis nequitquam difficiliore, par intelligentia in illis non apparet. *Igitur inter cognitionem, quae sensu fit, eoque sensualis dici potest, & rationis collectiones stupendas omnes vident magnum a Deo ipso intervallum constitutum esse.****

XV.

Discrimen est inter bonum & malum, iustum & iniustum, honestum & turpe ab ipsa natura, adeoque etiam a naturae auctore, Deo, constitutum: & cuius actui, qui ex sua natura non est indifferens, inest moralis turpitudine, aut necessitas moralis, aestimanda ex eius conuenientia aut disconuenientia cum ipsa natura

* Vid. Bentl. l. c. praelectione II, cuius titulus: Materia & motus cogitare nequeunt.

** Prolegom. de I. B. & P.

*** Ita concludit Mecaenas noster, summe reverendus D. CTPRIANVS Lc. p. 20. in notis.

natura rationali.* Qui vero naturale hoc inter bonum & malum discrimen tollunt athei, quibus ius naturæ non minus, quam religio nihil aliud sunt, quam fulcra rerumpublicarum a politicis excogitata**, simul credere debent, non esse peius, matrem occidere, quam canem aut muscam, nullum esse discrimen inter facta maxime heroica & flagitia maxime detestanda: unde hoc quoque argumento credulitas eorum atque stultitia patescit.

XVI.

Denique superstitioni quoque sunt athei, naturæ rationem & vires infinitas, sine quibus effectus illi, quos videmus, produci nequeunt, tribuentes: qua in re maxime se deridendos propinant maledicti Spinozæ sectatores. Nam qui in horum systemate, quo Deus cum natura confunditur, nihil superstitioni deprehendit, non iniuria aut partium studio laborare, aut facultate de istis rebus iudicandi destitui censetur.

XVII.

Dantur entia, quæ sensibus non percipimus, qualia sunt, ut ex multis pauca proferam, virtutes, itemque ipsæ artes mechanicae. Nec potest nobis opponi, esse solum modificationes entium. Nam hæc quoque sunt entia realissima, quia oriuntur non ex absentia, sed ex positione alicuius rei, & in illa positione suam positam habent naturam.

XIIX.

Quemadmodum itaque athei facillime possunt stultitiæ, credulitatis, atque superstitionis convinci: sic iidem turpiter errant, cum sibi persuadent, credulos esse, qui religionis christianæ mysteriis fidem adhibent, utpote quæ ita comparata sunt, ut rationis captum excedant quidem, quemadmodum sexcenta alia, in ipsis naturæ operibus occurrentia, minime tamen pugnent aduersus rationem. Contententes vero, mysteria ideo repudianda esse, quod ea euidenter & perfecte cognoscere nequeamus, nullo

* Vid. Grot. I. B. & P. lib. I. cap. I. §. X.

** Conf. sæpe laudata præfatio hilar. evang. c. I. §. III.

nullo negotio refelli possunt quam plurimis exemplis verae cognitionis, quae tamen non est perfecta, aut euidenter demonstrari potest: quale est illud, quod *Vir summe venerabilis D. CYPRIANVS*, attulit * de numero stellarum, guttarumque maris, quem necessario aut parem aut imparem esse oportet, licet nemo sit, qui hoc demonstrare possit.

XIX.

Qui mitissime de atheis loquuntur, vno ore fatentur, omnes, eos cum maximo periculo esse stultissimos.

XX.

Quo quis rectius, solidius & rationi conuenientius philosophatur, eo longius abest ab atheisticae vitilitationis periculo.

XXI.

Veteres philosophos non temere in partes atheorum recentiorum trahere debemus. Nam licet nonnulli eorum tales sententias fouerint atque defenderint, quibus numinis divini existentia vel directe vel indirecte tollitur; tamen recentiores, e gremio religionis christianae prodeuntes athei, omnem antiquiorum illorum temporum impietatem malitia & stupore vincunt, cum ad rationis abusum eius quoque religionis contemptum adiciant, quae sine praeiudicatis opinionibus in pectus admissa rationis imbecillitatibus mederi, atque ignorantiae tenebras, circa nonnulla religionis naturalis capita superstites omnes dissipare potest.

* L. c. §. IX.

